

Här finns liv

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018

Biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle

Om organisationen

Den 2 juni 2010 utsåg Unesco (FN:s organ för utbildning, vetenskap och kultur) Vänernskärgården med Kinnekulle till biosfärområde. Vi fick därmed i uppdrag att bidra till en hållbar utveckling genom att hitta lokala lösningar på globala utmaningar. Olika aktörer i biosfärområdet bidrar till arbetet och föreningen Biosfärområde Vänernskärgården med Kinnekulle är en ideell förening. Vår verksamhet engagerar många olika människor, organisationer och näringar. Genom att använda de goda exemplens makt, inspirerar vi till en utveckling som är långsiktigt hållbar, där ekologisk, ekonomisk och social välfärd är i fokus.

Styrelsen

Styrelsen har under året bestått av följande ordinarie ledamöter

Katarina Sundberg, ordförande

Lennart Bergquist

Kent Boström

Åsa Karlsson

Jonas Krantz

Lars Runnquist

Rune Skogsberg

Sofia Svensson

Sophia Olander, under tiden januari till juni.

Ersättare har varit Susanne Andersson, Björn Broberg, Mikael Larsson, Frida Nilsson, Mikael Nylander, Sten-Gunnar Steénson, Johanna Stenberg och Leif Udéhn

Adjungerad ledamot har varit Marie Andreasson.

Arbetsutskottet har bestått av Katarina Sundberg och kommunernas ledamöter Åsa Karlsson, Jonas Krantz och Rune Skogsberg. Även koordinator Maria Gustavsson deltar på arbetsutskottets möten.

Kommunerna Lidköping, Götene och Mariestad har var sin ledamot samt ersättare i styrelsen. Länsstyrelsen har en ledamot och ersättare.

Styrelsen har under året haft fem ordinarie möten och ett konstituerande möte. Arbetsutskottet har haft fem möten.

Valberedning

Valberedningen har bestått av Magnus Fredricson, Yvonne Träff och Amanda Hessle.

Revisorer

Revisorer har varit Lena Garre, Olof Jansson och som ersättare Lisbeth Nysten-Persson.

Biosfärkontor

På biosfärkontoret arbetar Maria Gustavsson, Sofia Guldbrand och Johanna Olsson. Tillsammans har de motsvarande 2,2 heltidstjänster. Under året har kontoret flyttat till Tillväxthuset på Esplanaden i Mariestad.

Medlemmar

Föreningen har under året haft 56 medlemmar. Skrothandlaren i Götene är GULLD-medlem. Länsförsäkringar Skaraborg också valt att gå in som GULLD-medlem 2019.

Årsmöte

Årsmötet hölls den 24 april på Vänerygymnasiet i Mariestad. Jan Bertilsson, biosfärstipendiat 2017, höll ett uppskattat föredrag om att leva ett hållbart liv. Lennart Bergquist avgick som ordförande och avtackades för ett väl genomfört arbete som föreningens ordförande under sju år. Katarina Sundberg blev vald till ny ordförande.

Ny vision, mål och ändrad verksamhet på biosfärkontoret

Styrelsen har under året arbetat fram en ny vision för hela biosfärområdet och nya mål för föreningen. I och med detta har också biosfärkontoret mer och mer börjat arbeta projektinriktat och i och med det gjort förändringar i den löpande verksamheten. Förhoppningen är att detta ska leda till ett tydligare utvecklingsarbete samt skapa en hållbar ekonomi för föreningen i och med att extern finansiering kommer in till de projekt personalen jobbar i.

Ny vision

Den nya visionen gäller till året 2025 och lyder så här
”Unescos Biosfärområde Vänernskärgården med Kinnekulle är ett offensivt agerande och inspirerande modellområde för hållbar utveckling”.

Nya mål

Styrelsen har antagit tre mål samt ett horisontellt mål som gäller från 2019 till 2025. Det horisontella målet ska återspeglas i de övriga målen.

Mål Sprida kunskap och stärka ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster och biologisk mångfald är grunden för allt liv. Det värdefulla natur- och kulturlandskapet i biosfärområdet är en av anledningarna till att vi är ett biosfärområde. Vi sprider kunskap om naturvärden och om hur vi människor på ett hållbart sätt använder de olika ekosystemtjänsterna. Genom detta kan vi exempelvis stärka ekosystemtjänster och få dem att öka i omfattning.

Mål Öka möjligheterna för en enkel hållbar vardag

För vår planets framtid spelar våra vanor och beteenden en stor roll. Vi vill sprida kunskap om hållbarhet och om smarta sätt att göra bra val när det gäller konsumtion samt visa på goda exempel. I vårt biosfärområde kan vi ta fram och testa nya modeller för att på ett lätt sätt vara klimatsmart i vardagen, både hemma, i skolan och på jobbet.

Mål Bidra till ett hållbart näringsliv

Det hållbara samhället är beroende av att företag jobbar med hållbarhet i sin produktion och vid försäljning av varor och tjänster. Vi kan tillsammans med företag och andra aktörer bidra till att skapa förutsättningar för hållbar affärs- och samhällsnytta. Det kan exempelvis vara genom att visa på goda exempel, projekt inom olika branscher eller inom cirkulär ekonomi.

Horisontellt mål Stärka varumärket Unescos Biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle

Som ett av Unescos modellområden för hållbar utveckling behöver hela samhället vara med. Genom att sprida kunskap till de som bor i biosfärområdet om Agenda 2030, de globala målen och om vår roll som modellområde kan vi få fler att ta aktiva steg mot ökad hållbarhet. Vi stärker vårt varumärke genom bland annat modern kommunikation, aktiva ambassadörer och samarbeten med andra aktörer.

Verksamhet under året

Året har inneburit en rad olika aktiviteter och verksamhet. Projektet *Här finns liv har genomsyrat hela verksamheten och förbättrat vår kommunikation om olika hållbara saker som aktörer och vi själva gör i biosfärområdet. Särskilt kan vi nämna öppningen i maj där spelappen och tillhörande utställning förevisades och medverkan på ett seminarium tillsammans med Högskolan i Skövde i Almedalen i juni. En annan uppmärksam aktivitet var när våra tre kommuner bjöd in andra biosfärkommuner till konferens i oktober. Biosfärkontorets personal har fokuserat arbetet på att ställa om verksamheten till att bli mer projektinriktad och har arbetat jobbat en hel del med idéer inom olika områden varav vissa har blivit ansökningar om pengar till projekt.

Biosfärambassadörer

Ambassadörerna har haft en gemensam träff under året, på naturum i mars. De fick då en förhandstitt på spelappen och utställningen för *Här finns liv. Under året har en arbetsgrupp från styrelsen, där även en ambassadör ingick, arbetat fram en rollbeskrivning för ambassadörskapet och den är antagen av styrelsen. Ambassadörerna genomför flera egna aktiviteter under året som sammanställs i en rapport som fungerar som en inspiration för nya idéer.

Biosfärprogrammet bjöd in till nationell workshop om ambassadörskap och samtliga biosfärområden deltog. Workshopen handlade om kriterier och former för ambassadörskapet. En ambassadör från vårt område deltog tillsammans med representant från biosfärkontoret.

Biosfärstipendium

Årets biosfärstipendium tilldelades Vänerens Ryssjefiskare som är en del av Vänerens fiskareförbund med följande motivering "Vänerens Fiskareförbunds ryssjefiskare tilldelas Biosfärstipendiet för sitt arbete med att bevara det europeiska ålbeståndet. Stipendiaten flyttar Vänerens ål förbi Göta älvs kraftverk och ålen får på så sätt möjlighet att nå Sargassohavet för sin lek. I en tid då människans framfart skadar många djur och arters naturliga miljöer är det betydelsefullt med engagerade insatser likt de som ni har utfört. Vi vill med stipendiet belysa detta betydelsefulla arbete, ett viktigt bidrag till FNs globala mål nr 15 Ekosystem och biologisk mångfald. Arbetet är

också helt i linje med **Här finns liv, ett pågående kommunikationsprojekt hos Biosfär som ska inspirera, lyfta och levandegöra det engagerade arbete som pågår runtom i biosfärområdet för att stärka en hållbar samhällsutveckling och inspirera fler att kliva fram och ta ansvar för det hållbara samhället.* Stipendiet överlämnades den 7 augusti under Maritima dagen i Mariestad. Detta blev sista året som biosfärstipendiet delades ut. Styrelsen beslutade under hösten att upphöra med stipendiet bland annat eftersom det under senaste åren varit få nomineringar.

Biosfärutmaningen

Biosfärutmaningen riktar sig till grundskolor i biosfärområdet och utmaningen skickas även till övriga biosfärområden i Sverige och i andra länder. Årets utmaning handlade om att beskriva sin favoritplats "Min plats i biosfären". En plats där man kan hämta ny energi, får lugn och ro, eller ett ställe där man får busa o tävla så mycket man vill. En plats där det finns liv. Klassvis visar eleverna upp ett helt gäng vackra, härliga och häftiga platser som finns i våra områden. Skogar, bäckar, fotbollsplaner och stränder är några exempel på platser som varit favoriter hos barnen.

Flest klasser deltog från vårt eget område men även klasser från Biosfärområden i El Salvador, Costa Rica, Guatemala och Estland deltog. Alla deltagare fick diplom. Vinnare av årets utmaning blev Lyrestads skola. Vinsten de fick ta del av var ett besök av Dalenium science center som genomförde experiment med barnen på skolan.

Ett bildspel med samtliga bidrag har delats i sociala medier, globala nätverket på #proudtoshare samt visats på naturum under sommaren. Bildspelet finns även på youtube: <https://youtu.be/3IRpvU8vDXg>

Som en del i utmaningen hölls en inspirationsträff för pedagoger i vårt biosfärområde. Therese Lindahl, forskare på Beijerinstitutet berättade då om hur barns kontakt med naturen påverkar deras känslor, kunskap och ageranden.

GULLD-fonden

Årsmötet beslutade om nya statuter för fonden där den största förändringen är att det blir en ansökningsperiod istället för löpande ansökningar. Stiftelsen Grevillis fond har under året beviljat 40 000 kronor till GULLD-fonden. Inga ansökningar om pengar från GULLD-fonden har blivit beviljade under året.

Miniambassadörer

Förskolor har möjlighet att utbilda miniambassadörer och under året har det skett på förskolorna Miklagård i Götene, Kompassen i Mariestad och förskoleenheten i Vinninga, Lidköping. Utbildningarna har skett på olika sätt med olika initiativtagare. Diplom har delats ut till samtliga barn. Styrelsemedlemmar och ambassadörer har engagerats i detta.

Näringsliv

Kontakterna med näringslivet har under året skett genom direkta kontakter med företag, medverkan på exempelvis näringslivsfrukostar och arrangemang som jobbchansen med mera. Vi har deltagit i nätverksträffar med industrinätverk och Företagarnätverk. Vi får också förfrågningar som vi försöker möta gällande fler varianter av samverkan, se nätverk.

En logotype med texten *Tillverkat i ett modellområde för hållbar utveckling* är framtagen och företag får, efter överenskommelse med biosfärkontoret, använda den på produkter. Vid näringslivsgalan i Götene lyftes möjligheterna fram med att stärka sitt företags hållbarhetsarbete genom att marknadsföra detta med denna logotyp. Detta gjordes genom att varje besökare fick en liten påse med biokol, med loggan på, i sin goodie-bag. Biokolet tillverkas mitt i biosfärområdet, på Hjelsäter.

Ett ytterligare verktyg för att visa att man ingår i ett modellområde för hållbar utveckling är att visa filmen *Together for a sustainable future*, på kundmöten, på webben och så vidare. Filmen är framtagen av biosfärkontoret och går att ladda ner här <https://youtu.be/v7jw0VvQh2Q>

Mentorskap har under året fortsatt med en nyföretagare i biosfärområdet som har både miljömässig och social hållbarhet i fokus.

Vi har fått förfrågningar om medverkan i UF-sammanhang. Ett av företagen som hört av sig är BottomUp i Mariestad som tagit fram en glasflaska för att öka kranvattenanvändandet. När biosfär lyfte fram företaget på facebook blev detta ett av våra mest spridda inlägg under året och framför allt kom återkoppling om att ungdomarna fått mycket kraft och inspiration genom mötet med biosfär.

Vi har under året inlett ett samarbete med Länsförsäkringar Skaraborg där vi tar fram reflexer tillsammans som går under namnet **Här finns liv*. Genom text på och intill reflexen beskriver vi att vi samverkar för ett hållbart samhälle.

Vid öppningen av **Här finns liv* medverkade ett par företagare i ett panelsamtal tillsammans med bland andra generalsekretären i Svenska Unesco och en kommunchef. Detta var ett sätt för oss att visa hur värdefulla företagens hållbarhetsinsatser är.

Kommunikation

Vi har skickat ut pressmeddelanden och information om exempelvis öppningen av **Här finns liv*, Superkraftspelet och Kartspelet, medverkan vid Vänergymnasiets mässa samt artikel om ny ordförande.

Vid en lunchföreläsning valde produktionschefen på Semper att uppmuntra företagarna i Götene publiken att använda biosfär i sin marknadsföring, något som lokaltidningen lyfte fram i ett reportage.

Inlägg i sociala medier publiceras kontinuerligt och vår facebook har haft gästskribenter under året. En facebookkampanj utfördes under sommaren i samverkan med Destination Läckö Kinnekulle och Mariestads Turismorganisation i samband med utnämningen till Sveriges vackraste tågsträcka som går genom biosfärområdet.

Informationsblad har tagits fram om biosfärområdet på engelska. Informationsblad om **Här finns liv* har tagits fram för spridning via till exempel turistorganisationerna.

Via svenska Unesco får vi spridning nationellt och internationellt och en annan viktig kanal för kommunikation är via våra kommuner.

Biosfärkontoret, ledamöter i styrelsen och ambassadörer har under året berättat om biosfär vid olika tillfällen för exempelvis Svenska kyrkan, skolor, föreningar med flera. Vi har även medverkat på en konferens för företagen i Götene och berättat om biosfär.

Nätverk och kontakter

En uppgift för ett biosfärområde är att nätverka och ha kontakt med aktörer i det egna området men även med andra biosfärområden och aktörer både nationellt och internationellt. Biosfärkontoret har en samordnande roll för hållbara aktiviteter och sprider goda exempel. Några exempel på arbetet under året ser du nedan.

Nätverket naturnytta består av representanter från de tre kommunerna, biosfärområdet, Länsstyrelsen och naturskyddsföreningarna. Nätverket träffas regelbundet tar upp aktuella frågor och aktiviteter kopplat till ekosystemtjänster och naturens nytta. Under året har nätverket tagit fram en projektansökan till Lokala Naturvårdssatsningen, läs mer under projekt.

Kommunalråd, oppositionsråd och kommunchefer har under året träffat ordföranden och koordinatören vid ett par tillfällen. Syftet har varit att diskutera verksamheten och samordna med det strategiska arbetet i kommunerna.

Ordföranden och koordinatören deltog på den årliga styrelsekonferensen för biosfärområden i Sverige. Konferensen ägde rum i Kristianstads vattenrike och förutom diskussioner om styrelsens roll berättade värdområdet om sin verksamhet.

I oktober bjöd våra tre kommuner in andra kommuner som ingår i biosfärområden till en konferens. Biosfärkontoret deltog i planering och genomförande av konferensen. Syftet med konferensen var att diskutera kommunernas roll i biosfärbetet och hur kommunen kan ta tillvara på Unescos utnämning på bästa sätt. Ett 50-tal politiker och tjänstemän från hela landet deltog på konferensen och den var mycket givande enligt utlåtande från deltagarna. Konferensen var sitt första i sitt slag och deltagarna framförde önskemål om att den ska återkomma vartannat år.

Platåbergens Geopark jobbar med sin ansökan till Unesco och vi har under året deltagit i en referensgrupp för det arbetet.

Under hösten har Klara Niggol skrivit en slutrapport om biosfärområdet som organisation i kursen Samhälls-entreprenörskap- ledarskap, organisation och finansiering. Klara studerar vid Mittuniversitetet och är boende i Mariestad.

Projekt

Kommunikationsprojektet *Här finns liv har dominerat arbetet i projekt under året. Biosfärkontoret har jobbat med olika projektidéer och gjort ett par ansökningar för att få pengar. I projekten samarbetar vi med olika aktörer.

***Här finns liv**

Projektet har haft ett år med mycket produktion och aktiviteter. Under våren blev spelappen med tillhörande utställning och naturstigen vid naturum, Läckö klar. Arbetet innebar allt från manustexter till att lyfta finansierare, göra inköp av teknik, skapa en färdig utställning och marknadsföring. Utställningen har varit i konferensrummet på naturum och förutom själva kartan för spelet ingår även en pekskärm och tavlor med information samt ett bildspel med foton i utställningen. Appen omfattar också Superkraftspelet. Detta spelas utmed en naturstig vid Läckö slott som utsmyckats med träskulpturer som föreställer några av de djur eller insekter som finns med i app-spelet. Under juni, juli och början av augusti har naturum haft nästan 42 000 besökare och runt 7 500 av dem har besökt utställningen. Alla dessa har dock inte valt att ladda ner appen och spela spelet.

I maj hade vi en välbesökt öppning av utställningen. Bland annat fick vi höra Mats Djurberg, Generalsekreterare Svenska Unescorådet, berätta om biosfärområdenas roll ur lokalt, nationellt och globalt perspektiv. Moderator var Annika Dopping. Kommunal- och oppositionsråd från de tre biosfärkommunerna avtäckte Kartpelet vid öppningen och förklarade betydelsen av Unescos modellområde för hållbar utveckling ur några olika perspektiv. Stiftelsen Läckö slott hade en utställning inne på slottet vid namn *Biosfärens mönster*, som tagits fram i samverkan med Svenskt Tenn. Detta gav ännu ett perspektiv om biosfär under årets sommarsäsong på ett av de mest besökta turistmålen i Västsverige.

För att inspirera om hållbarhet jobbar vi även med föreläsningar. Under hösten har Elin Larsson, hållbarhetschef på Filippa K, exempelvis berättat i alla tre biosfärkommunerna om hur de som klädföretag satsar på cirkulär ekonomi och ställer om sin affärsmodell till detta. I samband med föreläsningarna har vi samverkat med Campus Lidköping, Näringslivsföreningen i Götene, Tillväxt Mariestad och Vadsbogymnasiet. Vänergymnasiet i Mariestad har anordnat en dag om hållbara transporter och biosfärområdet var en samarbetspartner i det evenemanget.

Vi har arbetat med Dotter & Döse som är ett Lidköpingsbaserat företag inom kommunikation. Med hjälp av dem har vi nu ett planeringsverktyg i form av ett årshjul samt en ny film vilken vi har fått mycket positiv feedback om. En del av biosfärkontorets personal har också blivit bättre på att filma för sociala medier under en kurs som Dotter & Döse anordnade och flera av våra medlemsföretag deltog också på kursen.

Sveriges fem biosfärområden fick under hösten var sin film framtagen med hjälp av Naturvårdsverket. Vi valde att utgå från **Här finns liv* och förstärka den vandringsutställning som med start våren 2019 ska flytta runt i biosfärkommunerna och Skaraborg. Denna film kan du se här <https://www.youtube.com/watch?v=A4jAdqHHX1c> Filmen ska vara till hjälp för de som ställer ut genom att kommunicera hur spelet går till, samt att locka besökare.

Vi provade att kommunicera biosfär gentemot nysvenskar genom att samverka med Support Group och Götene Kommun inför och under en aktivitetsdag om natur och kultur. Detta var ett resultat av nätverkande och som genererade i att förstudien *Biosfär som arena för mångfald* växte fram, läs mer om förstudien längre fram.

Vid Almedalen kommunicerades biosfärområdets insatser i ett panelsamtal i samverkan med bland andra Högskolan i Skövde. Inslag om detta kan ses här <https://youtu.be/ASA6bBTeeog>

Biosfärområdet har även medverkat vid 2018 års kulturarvsseminarium på Gothia Science Park. Vi har tagit emot ett antal besök på naturum och berättat om biosfärbetet, bland annat för politiker och tjänstemän från Jönköping och studenter från Karlstads Universitet.

Superkraftspelet som ingår i *Här finns liv-appen har, utöver på Läckö, funnits i en mer mobil variant att se och spela i Almedalen, på Kulturarvsseminariet i Skövde, på Superhjälte dagen i Götene samt vid en konferens vid Högskolan i Skövde: Environmental Issues and Digital Media.

Finansiärer och samarbetspartners för *Här finns liv är Skaraborgs kommunalförbund, Grevillis fond, John Hedins Stiftelse, Sparbanksstiftelsen Skaraborg, Sparbanksstiftelsen Alfa, Sparbanksstiftelsen Lidköping, NBV, Stiftelsen Läckö Slott, Högskolan i Skövde, Westelius Arkitekter, Galleri Splace, DaCapo Mariestad, Götene kommun, Lidköpings kommun och Mariestads kommun.

Förstudie om nya möjligheter med hållbar turism

En förstudie om hållbar turism har pågått under hösten tillsammans med Destination Läckö Kinnekulle och turistorganisationen i Mariestad. Syftet är att ta fram en plan för ett genomförandeprojekt. Bland annat har vi tittat på hur andra biosfärområden jobbar med "biosfärturism", erfarenheter från våra tidigare projekt samt hört vad företagen i vårt område efterfrågar. Finansiär till förstudien är Skaraborgs kommunalförbund, Destination Läckö-Kinnekulle, Mariestads turism och biosfärområdet.

Off Season Art Gardening

Biosfärkontoret projektleder ett internationellt EU-projekt som heter Off Season Art Gardening. Projektet omfattar konstnärsprocesser, samskapande och invånares medverkan. Högskolan i Skövde bidrar med möjligheter till ökad kunskap till både konstnärer och allmänhet om entreprenörskap och affärsmodeller. Avtrycket i samhället blir även offentlig utsmyckning och dialog med medborgarna med mera. Ingående parter i projektet är Högskolan i Skövde, Ukmerge kommun i Litauen, organisationen Sence of Place i Holland samt Mariestads kommun. Inom den 50% projektledning som biosfärkontoret utför ser vi att det finns lärande som på sikt kan vara värdeskapande för hela biosfärområdet. Det handlar om nya och fördjupade nätverk samt hantering av internationellt projekt med både dess administration och dess samhällsutvecklande fokus. Projektet är finansierat av medverkande parter och EU Creative Europe.

Min plats i biosfären

Biosfärkontoret har medverkat i forskningsprojektet *Kulturmiljö och kulturarv som en del av hållbar landskapsförvaltning* genom Göteborgs Universitet. Syftet med forskningen har varit att undersöka vilken roll kulturarv och kulturmiljö har för en hållbar landskapsförvaltning. Kulturella värden i landskapet är både en grund och en drivkraft för de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling. De har också samband med människors välbefinnande, existentiella värden och identitet. Forskningen har utförts i biosfärområdet. Resultatet kommer under 2019- och 2020 presenteras i projektet Min plats i biosfären som är ett samarbete mellan Göteborgs Universitet, Vänermuseet och biosfärområdet. Finansieringen kommer från Formas.

Kunskap om ekosystemtjänster

Nätverket naturnytta, där biosfärkontoret ingår, har under året arbetat fram ett projekt för att öka kunskaperna om ekosystemtjänster hos politiker och tjänstemän på kommunerna samt hos företag som jobbar med exempelvis grävarbeten. En ansökan om pengar till projektet lämnades i slutet av året in till LONA.

Biosfär som arena för mångfald

Under året arbetade biosfärkontoret fram en ansökan om förstudie för att se hur vi kan öka inkluderingen i samhället genom att använda vår unika natur och vårt kulturarv som en resurs. Leader Nordvästra Skaraborg har beviljat pengar till förstudien som kommer att starta under våren 2019.